

Kleine monumenten in Yerseke

Samensteller:

Rinus de Regt

Heemkundige Kring 'De Bevelanden'

Goes 2005

Colofon

Dit boekje is een uitgave van de Werkgroep Kleine Monumenten van de Heemkundige Kring 'De Bevelanden'.

Leden van de werkgroep:

Jaap Hoste, voorzitter
Ad Beenhakker, namens bestuur
Jan Geensen, lid
Bas Oele, lid
Rinus de Regt, lid
Tom Rijn, lid

Tekst Rinus de Regt
 Ad Beenhakker

Foto's Tom Rijn

Inventarisatie werkgroep Yerseke

S.J.J. Chaumuleau
J. Eckhardt
M. Moerland
H.F. Waverijn

Actualisering Rinus de Regt
 Tom Rijn

© 2005 Heemkundige Kring
 'De Bevelanden' Goes

Uitgegeven met steun van:

Gemeente Reimerswaal
Restaurant Nolet Het Reijmerswale
Padmos Assurantiën
Boekhandel Van der Peijl
Dokter P. Polderman

Met dank aan Jeroen Dagelinckx en Jan Geensen van het gemeentearchief Goes voor hun adviezen en Janny Geene-Heijboer en Ad Beenhakker van de Heemkundige Kring 'De Bevelanden' voor het correctiewerk.

Druk: Drukkerij van Velzen B.V., Krabbendijke.

Inleiding

De Werkgroep Kleine Monumenten van de Heemkundige Kring 'De Bevelanden' is bezig aan een reeks boekjes over de kleine monumenten in de dorpen van Noord- en Zuid-Beveland. Nadat in 2001 en 2004 boekjes van respectievelijk Wemeldinge en Kapelle, Biezelinge, Schore en Eversdijk verschenen is nu gekozen voor Yerseke.

Als basis voor de samenstelling van de boekjes worden inventarisaties gebruikt die in de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw door vrijwilligers gemaakt zijn. In het geval van Yerseke is de basis-inventarisatie door een werkgroep in de gemeente Reimerswaal gemaakt.

In 2005 is de inventarisatie geactualiseerd.

Wat zijn kleine monumenten?

Wat wordt er nu eigenlijk verstaan onder kleine monumenten en hoe zinvol is het om daarover te publiceren?

Als we het hebben over kleine monumenten bedoelen we elementen die deel uitmaken van de openbare ruimte en het straatmeubilair, zoals oude stoepen en stoeppalen, banken, hekken, hekpalen, pompen, gedenkstenen en gedenkmonumenten. Anderzijds moeten we denken aan onderdelen van gebouwen, zoals makelaars, gevelstenen, gevelversieringen, muurankers, dak- en nokversieringen, deuren en ramen.

Aanvankelijk leek het er op dat er in Yerseke niet veel meer aan kleine monumenten aanwezig zou zijn. Als algemeen beeld zien we dat hoe welvarender het dorp is, hoe meer er verbouwd en vertimmerd wordt, hoe minder historische elementen bewaard worden of soms onherkenbaar gewijzigd zijn. Het bleek in Yerseke toch nog mee te vallen, hoewel er wel degelijk karakteristieke oude Zeeuwse gebouwen met streekeigen kenmerken, waaronder ook Zeeuwse boerderijen, zijn afgebroken.

Van bijna iedere categorie is in het dorp wel iets terug te vinden, hoewel er in het dorp geen goed en sierlijk voorbeeld is van een makelaar.

Verder moeten we nog nagaan welke randvoorwaarden er zijn om iets als een klein monument te benoemen. Zijn dat onderdelen of entourage van gebouwen of die bij een gebouw horen die te boek staan als beschermd monument ingevolge de monumentenwet of tot een beschermd stads- en dorpsgezicht behoren, of mogen we de grenzen ruimer trekken?

De Werkgroep Kleine Monumenten kiest voor de ruimere interpretatie. Ook uit de 19^e en 20^e eeuw is er bebouwing die kenmerkend is voor een specifieke periode, waarbij dan te denken valt aan de gebouwen en elementen uit de tijd van het classicisme en de Art Nouveau. Maar ook het monument ter nagedachtenis aan de gevallen tijdens de Tweede Wereldoorlog en het monument van de oestervisser aan de Haven horen erbij. En wie denkt niet aan de oesterputten aan de Haven met hun typische bebouwing van schuren en loodsjes, uniek en enig in Nederland.

Dan waren er ook nog de dorpstimmerman, de metselaar, de beeldhouwer en de smid die ieder in hun vakgebied vaak meesters waren en soms op verrassende wijze vorm wisten te geven aan de eisen die een bepaalde situatie stelde.

Houdt wat u heeft...

Alles overziende is er toch nog genoeg overgebleven wat onze zorg verdient. De allereerste en grootste zorg is het behoud van de oesterputten, bebouwing en de bijbehorende entourage.

Daarnaast zijn er gelukkig vele eigenaren die met veel zorg en liefde aandacht besteden aan hun huis, kantoor of bedrijf. Er zijn genoeg voorbeelden in het boekje opgenomen die dat bewijzen en dat geeft hoop.

Yerseke. De ontwikkeling van het dorp

Yerseke. Het is een vreemde naam, de enige plaatsnaam in Zeeland die met een Y begint. Mensen van buiten Zeeland hebben er altijd wat moeite mee. Hoe spreek je het uit? De Yersekenaren zelf doen er niet moeilijk over, die zeggen Iese, met een langgerekte ie. De r laten ze weg zoals Zeeuwen altijd doen met een r die voor een s staat. Denk maar aan keze voor kers, bozze voor beurs, Kossemisse voor Kerstmis.

De vroegste geschiedenis van Yerseke is in nevelen gehuld. Vast staat dat Yerseke één van de oudste dorpen van Zuid-Beveland is. In de kern van het dorp is in de zevende eeuw al sprake van permanente bewoning. Deze mensen woonden op de nog onbedijkte schorren, waarop de kern van Yerseke een hooggelegen punt vormde. Van het dorp naar het zuiden toe, tussen de Grintweg en de Molendijk, ligt een wat hogere rug, die de plaats aanduidt van een dichtgeslibde kreek. Deze kreek zal in de derde eeuw na Christus in de veenbodem zijn uitgeslepen, vandaar dat er onder deze strook geen veen in de bodem zit. Later is de kreek weer grotendeels verzand. Omdat deze zandige grond minder is ingeklonken dan het omringende moergebied, is hij hoger dan de omgeving komen te liggen. Een restje van de oude kreek is waarschijnlijk nog terug te vinden in de sloot, die evenwijdig aan de Grintweg loopt tussen de weg en de dijk en die bij het Zoute de Grintweg bereikt.

Deze kreek heeft waarschijnlijk Iersic geheten en daarvan is de naam van het dorp afgeleid. Het is dus een waternaam, die oorspronkelijk eindigde op -ee (ee = water), net als Zierikzee en Elkerzee. Net als bij deze twee plaatsnamen is het eerste deel wellicht van een persoonsnaam afgeleid. De oudst bekende vermelding van het dorp dateert uit het jaar 980. Er wordt dan gesproken van Gersicha. De naam zou dan dus Gersik's water betekenen. Yerseke bestond dus al lang vóór de bedijking als een nederzetting op de schorren.

Waarschijnlijk heeft de grote stormvloed van 1134 ook grote doorbraken veroorzaakt in het schorrengebied tussen Yerseke en Reimerswaal. Toen kort na 1134 met de bedijking van Zuid-Beveland werd begonnen kon er in elk geval nog geen dijk tussen deze twee plaatsen worden aangelegd. De oudste zeedijk omvatte wel de dorpen Wemeldinge en Yerseke, maar boog achter Yerseke in zuidelijke richting om, langs de huidige Varkensdijk-Havendijk-Molendijk in de richting van Kruiningen. Pas later, maar ongetwijfeld nog voor het jaar 1190, is er een dijk van Yersikendam naar het oosten aangelegd, waardoor ook de (in 1530 verdrinken) dorpen Tolseinde en Kouwerve werden bedijkt. De oude dijk (Varkensdijk-Havendijk-Molendijk) bleef echter als binnendijk gehandhaafd. Hij diende nu als delingsdijk, een zogenaamde zijdwinde, die de twee delen van de Breede Watering van elkaar scheidde. Al in 1318 sprak men van de Breede Watering bewesten en beoosten Yerseke.

Binnen de bedijking kon Yerseke zich ontwikkelen tot een landbouwdorp. De kern daarvan lag op de kreekrug die langs de Grintweg-Langeville-Vierstraat-Noordzandstraat-Damstraat naar de Dam liep. Op een hoog punt van deze rug juist waar een zijweg, de Breeweg, aftakte, werd de eerste kerk gebouwd. Dit zal enige tijd na de bedijking, omstreeks 1200, zijn gebeurd. Rondom de kerk lag een ongeveer vierkant kerkhof waaromheen huizen werden gebouwd, ook aan de binnenzijde van de straat, zodat de achtertuinen direct aan het kerkhof grensden. Dit verschijnsel komen we op meer Zeeuwse dorpen tegen, bijvoorbeeld op Serooskerke (Walcheren), Aagtekerke en Poortvliet. De kerk komt daardoor niet zo mooi uit en daarom is deze bebouwing op veel plaatsen, ook in Yerseke, in de twintigste eeuw weer geheel of gedeeltelijk gesloopt.

De huidige kerk is niet het oudste kerkgebouw van Yerseke. Rond 1470 werd de oude kerk afgebroken en vervangen door een driebeukige kruiskerk met een vijfzijdig gesloten koor. Een bijzonderheid is dat het hele kerkgebouw aan de buitenzijde werd bekleed met zandsteen.

Dit was een teken van welvaart, want zandsteen moest worden ingevoerd uit de omgeving van Brussel en was dus duur. Ook in 's-Heer Arendskerke was dit het geval. De kerk was gewijd aan Sint Odulp-

hus († 854), een missionaris die afkomstig was uit Best in Noord-Brabant en in de tijd van Karel de Grote werkte aan de bekering van de Friezen. De kerk heeft nog heel wat lotgevallen gekend; we komen er nog op terug.

Overstroming en herstel

Een enorme verandering onderging de omgeving van Yerseke door de geweldige stormvloed van 5 november 1530, 'Sint Felix quade saturdach'. Bij deze vloed gingen niet alleen het eiland Borsele en het oude Noord-Beveland geheel verloren maar ook ontstond een grote doorbraak bij Lodijke, juist ten westen van Reimerswaal, waardoor de hele Breede Watering beoosten Yerseke verloren ging. Dit land kon niet meer worden gered. Nu bleek hoe verstandig het was geweest om de oude dijk ten oosten van het dorp te handhaven, want deze hield het water tegen, zodat het dorp droog bleef. De dijk diende dus voortaan weer als zeedijk.

Een gevolg van de ramp van 1530 was ook de verplaatsing van het belangrijke veer tussen Zuid-Beveland en Tholen. Tot 1530 voer deze veerboot tussen Reimerswaal en Schakerloo bij de stad Tholen, maar toen Reimerswaal een apart eilandje werd (het werd pas in 1632 verlaten), speelde dit veer geen rol meer. De nieuwe veerverbinding ging nu varen tussen Yersekendam en Gorishoek. In Yersekendam lag ook de kleine getijdhaven van Yerseke.

Yerseke was door de stormvloed een groot deel van zijn grondgebied kwijtgeraakt en raakte dus economisch in verval. Toch kon aan de oostzijde van de oude dijk, in het in 1530 verdrongen land, nog wat landwinst worden geboekt. De Burenpolder is een gedeelte van de in 1530 overstromde Yersekenpolder, die omstreeks 1180 was bedijkt. De kleine polder van 27 ha werd genoemd naar Anna van Buren, de eerste echtgenote van prins Willem I. Aangezien zij in 1551 met hem trouwde en in 1559 overleed, moet de herindijking in die periode of kort daarna hebben plaatsgehad.

Ten zuidoosten van het dorp kwam in dezelfde tijd de Molenpolder tot stand, eveneens een herindijking van in 1530 verdrongen land. De Molenpolder is 43 ha groot.

Tengevolge van de economisch slechte tijden raakte de kerk in verval. Toen in 1578 de Reformatie in Yerseke tot stand kwam, werden de altaren en beelden uit de kerk verwijderd, behalve 33 beeldjes onder de aanzetten der gewelven; deze gingen verloren bij de verwoesting van de kerk in 1940. Voor de hervormde eredienst was de kerk veel te groot en het toch al vervallen schip werd afgebroken. De toren bleef toen los staan op dertig meter afstand van het kerkgebouw.

Tot diep in de negentiende eeuw leidde Yerseke het bestaan van een klein landbouwdorp aan de Oosterschelde. Slechts de postverbinding via Yersekendam zorgde voor enig vertier. Daarvoor werd in de zeventiende eeuw de Postweg naar Kapelle aangelegd, de eerste bestrate weg in de omgeving. De bebouwing van het dorp strekte zich alleen uit rondom de kerk en langs de Lepelstraat en de Wijngaardstraat, die het hoogste punt van het dorp vormden. De Wijngaardstraat is waarschijnlijk genoemd naar een kleine wijngaard in de tuin van de pastoor. Tot omstreeks 1500 was het door het zachte klimaat ook in Zeeland mogelijk om druiven te verbouwen, al gebeurde dit niet op grote schaal.

De opkomst van de visserij

De grote verandering in de geschiedenis van Yerseke vond rond 1870 plaats met de opkomst van de oester- en mosselteelt. Helemaal onverwacht kwam dit niet. Reeds in de zeventiende en achttiende eeuw werd op de Oosterschelde op wilde oesters en mosselen gevestigd. In het begin van de negentiende eeuw was er al een tiental vissersboten in Yerseke, die uitvoeren vanuit Yersekendam; veel bracht dit echter niet op. In 1822 waren er 22 vissersschepen.

In de jaren 1860-1870 kwamen er echter plannen om over te gaan tot de aanleg van kunstmatige oesterbanken op de Yersekebank. In 1870 werden de eerste percelen verpacht en toen ging het snel, vooral toen kapitaalkrachtige ondernemers van buiten het dorp zich voor de teelt gingen interesseren. In 1870 werd een haven aangelegd in de hoek tussen de Havendijk en de Burenpolder. Langs de Havendijk ontstond een lange rij van tientallen oesterputten, die nu nog een karakteristiek onderdeel van het dorp uitmaken. Aan de binnenzijde van de Havendijk en aan de Kaaistraat kwamen verscheidene kalkblusserijen tot stand, die de kalk leverden voor het bestrijken van de dakpannen, die op de oesterbanken werden uitgezet. In 1883 en 1897 werd de haven uitgebreid. Ook tussen de oesterputten lagen kleine haventjes.

De bevolking groeide door deze ontwikkelingen sterk. In de periode vóór 1870 had Yerseke een stabiele bevolking van ongeveer 700 mensen. In 1870 waren het er al 1000, in 1880 2000 en in 1896 al 4469. Daarna nam de groei weer af. In 1969 telde Yerseke 5107 inwoners. Verreweg de meeste immigranten kwamen van de andere Zuidbevelandse dorpen; slechts een enkeling kwam van buiten de provincie.

Tussen 1870 en 1890 was het dorp dus viermaal zo groot geworden en dat weerspiegelde zich in de bouwactiviteit. Vanaf 1875 werd het dorp uitgebreid met een groot aantal nieuwe woningen. Dat waren kleine arbeidershuisjes, die dicht op elkaar werden gebouwd langs smalle straatjes. Yerseke kreeg nu het karakter van een typisch vissersdorp, want in alle vissersdorpen woonden de mensen dicht op elkaar. Eerst werden de terreinen tussen de kerk en de dijk bebouwd; zo kwamen het Schuttershof en het Bekhof tot stand en even later de nu afgebroken Dominicusstraat. Een tweede gebied waar na 1880 in snel tempo gebouwd werd, was de Schotte, zo genoemd naar het omheinde terrein waar loslopend vee werd ondergebracht en door de schotter werd bewaakt. De drie straatjes die hier werden gebouwd kregen de namen 1e, 2e en 3e Schotte, maar werden later Nieuwe Kerkstraat, Spruitstraat en Sandeestraat genoemd. Ten zuiden van de kerk kwam de Kerkhoekstraat tot stand en tussen de Damstraat en de dijk twee smalle straatjes, het Bomstraatje en het Varkensstraatje, later Havenstraat en Scheldestraat genoemd. Ook in de Burenpolder ontstond nog wat bebouwing aan de huidige Van Randwijckstraat.

Zoals uit deze opsomming blijkt, zat er weinig verband in deze bouwactiviteiten. Waar toevallig grond beschikbaar kwam werd gebouwd. Bovendien waren de bestrating en de riolering in die beginjaren uiterst primitief.

In de jaren tussen 1900 en 1914 kwam nog wat bebouwing onder langs de dijk tot stand: de Wilhelminastraat en de Julianastraat. In 1920 werd de Emmastraat aangelegd. Daarna bleef de bouwactiviteit voorlopig beperkt tot wat losse woningen.

Pas in de jaren 1930 was er sprake van een meer planmatige woningbouw. Toen kwam, onder voorzitterschap van burgemeester Gunning, de Stichting tot Regelmatige Uitbreiding van Yerseke tot stand, die in de Burenpolder de De Meulemeesterstraat en de Groeninx van Zoelenstraat bouwde. Op de plaats van de voormalige Achterweg, tussen de Schotte en de Noordzandstraat, werden de Beatrixstraat en de Irenestraat aangelegd, maar deze werden pas na de Tweede Wereldoorlog bebouwd.

Bij al deze bouwactiviteiten ging het om huizen voor de gewone man, aanvankelijk klein en dicht op elkaar, later wat ruimer opgezet. Maar ook de kapitaalkrachtige ondernemers uit het mossel- en oesterbedrijf bouwden in Yerseke hun woningen, die getuigden van hun welstand. Dat gebeurde hoofdzakelijk langs de Damstraat, waar ruime percelen ter beschikking stonden. Hier vinden we rijke villa's en ook kleinere vrijstaande huizen, dikwijls met mooie bouwkundige details.

De kerken

De oude Hervormde dorpskerk kende ook in latere eeuwen nog vele lotgevallen. De losstaande toren werd na een brand in 1821 afgebroken. Yerseke was nu een torenloos dorp geworden, maar in 1887

werd een nieuwe toren gebouwd. Dit was een zeer slanke neogotische toren, die direct tegen het dwarschip van de kerk werd opgetrokken op de plaats van het vroegere schip. Dit was een ongelukkige oplossing, want toren en kerk pasten qua stijl absoluut niet bij elkaar en bovendien was het een onlogische plek voor een toren. Toch waren de Yersekenaren wel aan hun toren gehecht, omdat hij vanuit de Oosterschelde een van verre zichtbaar baken vormde.

In 1940 sloeg het noodlot opnieuw toe. Tijdens de oorlogshandelingen in de meidagen werden kerk en toren vanaf de Westerschelde beschoten door Franse oorlogsschepen. De kerk brandde uit waarbij de 33 nog overgebleven middeleeuwse beeldjes onder de gewelfribben verloren gingen. De toren werd volledig verwoest, evenals een aantal huizen en winkels bij de kerk.

Bij de restauratie werd besloten om de toren niet meer te herbouwen, maar op zijn plaats één travee van het vroegere schip te herbouwen, met daarvoor een ingangsportaal. Op de viering van het kerkdak werd een dakruitertje geplaatst naar het voorbeeld van oude gravures van het dorp.

Het tijdperk van de grote groei van Yerseke viel ook samen met de opkomst van verschillende reformatorische kerken. De Afscheiding van 1836 had ook voor Yerseke gevolgen. Er ontstond een Afgescheiden gemeente, waaruit de Gereformeerde Kerk is voortgekomen. In 1886 bouwde deze - als vervanger van een ouder kleiner kerkje - het karakteristieke kerkgebouw aan de Damstraat.

De grote toeloop van immigranten zorgde ervoor dat ook andere geloofsrichtingen in Yerseke verschenen. Omstreeks 1863 werd in Yerseke een Gereformeerde Gemeente gesticht, die in 1881 een kerkgebouwtje aan de Dominicusstraat bouwde. Al in 1886 had men behoefte aan een grotere kerk, die gebouwd werd in de Kerkhoekstraat. Deze werd omstreeks 1965 afgebroken toen het nieuwe grote kerkgebouw aan de Oude Boogaart gereed kwam.

De Vrije Evangelische Gemeente ontstond ongeveer in dezelfde tijd als de Gereformeerde Gemeente, maar groeide minder snel. Zij nam in 1886 het kerkgebouwtje van de Gereformeerde Gemeente aan de Dominicusstraat over, maar bouwde in 1891 een eigen kerk aan de Kaaistraat. Dit gebouw is, hoewel sterk verbouwd, nog altijd in gebruik.

In 1889 werd in Yerseke ook een korps van het Leger des Heils opgericht, uit bezorgdheid over het zedenverval dat met de grote bevolkingsgroei gepaard ging. Een aantal leden van de Vrije Evangelische Gemeente sloot zich hierbij aan. Aanvankelijk gebruikten de beide geloofsgemeenschappen ook hetzelfde gebouw aan de Dominicusstraat, maar vanaf 1889 kreeg het Leger des Heils het kerkje alleen in gebruik. Sindsdien stond de Dominicusstraat in Yerseke ook bekend als het Legerstraatje. Het korps is inmiddels opgeheven; het kerkje is tegelijk met de sanering van de Dominicusstraat afgebroken.

Voor de volledigheid vermelden we nog, dat er in Yerseke sinds de jaren 1980 ook een Hervormde Gemeente Rehoboth is; deze heeft haar eigen kerkgebouw aan de Marijkelaan.

In de jaren 1950 is er ook nog enige tijd een Gereformeerde Gemeente in Nederland geweest, die later is opgegaan in de zuster gemeente te Kruiningen.

Op het einde van de negentiende eeuw verscheen in Yerseke ook de Rooms-Katholieke Kerk. Een vrij groot aantal nieuwe bewoners van Yerseke was afkomstig uit 's-Heerenhoek en omgeving. Hiermee deed ook de katholieke klederdracht zijn intrede in het dorp. De parochie werd gesticht in 1894 en het volgende jaar werd de Sint Annakerk aan de Langeville ingewijd; de architect was P.A. van Genk. Met steun van enkele kapitaalkrachtige parochianen, afkomstig uit Zeeuws-Vlaanderen, kon de kerk fraai worden ingericht. De slanke houten torenspits waaide in 1921 omver en werd in 1928 vervangen door een lagere afdekking. De parochie is door gebrek aan leden inmiddels opgeheven; het kerkgebouw heeft nu een zakelijke bestemming.

Besluit

Na de Tweede Wereldoorlog kreeg de ontwikkeling van Yerseke een nieuwe impuls, vooral als gevolg van het besluit om de Oosterschelde af te sluiten met een doorlaatbare stormvloedkering, waardoor de oester- en mosselcultuur behouden kon blijven. Daardoor ontwikkelde zich ook een belangrijke industrie van oester- en mosselconserven. Het havencomplex werd aanzienlijk uitgebreid en er ontstonden grote bedrijventerreinen in de Burenpolder en de Nieuw-Olzendepolder. Ook door de vestiging van het Centrum voor Marine Oecologie kreeg het dorp internationale bekendheid. Als gevolg van deze ontwikkelingen werd het dorp ook uitgebreid met nieuwe woonwijken aan de west- en noordwestzijde.

Yerseke heeft zijn typische karakter door de verbondenheid met het water behouden. Dat heeft ook zijn weerslag op het karakter van de bevolking. De mensen 'met slik aan hun voorhoofd' (de bijnaam die ze te danken hebben aan het werk op de oester- en mosselpercelen) vormen een hechte gemeenschap met een grote trouw aan het dorp, ondanks de verschillen in levensovertuiging. Typerend is het feit, dat in Yerseke als enig Zeeuws dorp de traditie van het koenkelen rond oudjaar is gehandhaafd.

Bespreking van de kleine monumenten

Burgemeester Sinkelaan

Burgemeester Sinkelaan 5, afbeeldingen 1-3

Blijkens een nog aanwezige gevelsteen is het pand gebouwd in 1894. Het is gebouwd als woonhuis. In het huis hebben gewoond dr. J.C. de Man, arts en stadsgeneesheer te Middelburg en de advocaat mr. M. Vlaming.

De woning had een prachtige houten topgevelversiering van open zaagwerk die de woning tot een bijzonder gebouw maakte.

Bij een latere verbouwing en uitbreiding van de woning is dit onderdeel gesloopt waardoor de bijzondere uitstraling van de woning teniet is gegaan.

Op dit moment is het pand in gebruik als restaurant.

In één van de gevels is een gevelsteen ingemetseld met het bouwjaar van de woning 'maart 1894'.

Burgemeester Sinkelaan 14, afbeeldingen 4-7

De woning Burgemeester Sinkelaan 14 heeft mooie sierankers en een aardige topgevelversiering. De sierankers zijn van een type dat veelvuldig in Yerseke is toegepast. De reden daarvan is niet bekend. Een oorzaak zou kunnen zijn dat er veel woningen door dezelfde aannemer zijn gebouwd.

De woning heeft ook een mooie voordeur met panelen en twee smeedijzeren roosters.

Dam

Dam 6, afbeeldingen 8-17

Het belangrijkste huis van het voormalige buurtschap 'Yersekendam' is Dam 6; het is een statig 19^e eeuws huis waarvan de aangrenzende woning is afgebroken. De woning is rond 1885 gebouwd voor de heer Kakebeeke, een rijke graanhandelaar uit Middelburg.

Dam 6 heeft een mooi smeedijzeren balkonhek dat gedragen wordt door fraaie gietijzeren balkondragers.

In de voorgevel van de woning zijn twee gevelstenen ingemetseld met de voorstelling van een leeuwenkop met een ring in zijn bek.

De woning heeft een mooie voordeur, met panelen en in het midden twee ijzeren roosters. Op de deur is een bronzen deursloot aangebracht in de vorm van een handje.

Naast de woning staat een karakteristiek koetshuis met een bijzondere raamvorm die eindigt in een driehoek. Op de eerste verdieping ter weerszijden van de deur is in een nis een ton met daarboven een oester aangebracht die we nu als klein monument aanduiden.

Damstraat

Damstraat 3, afbeeldingen 18-21

Het bovenste deel van de voorgevel van de woning heeft kenmerken uit de Jugendstilperiode en wordt bekroond door een mooi nokornament wat door de televisiemast wordt ontsierd. Overigens verkeert de voorgevel in een slechte staat van onderhoud. De muurankers zijn van het type dat overal in Yerseke is toegepast.

Het portaal is, zoals in die periode gebruikelijk, betegeld. De voordeur heeft twee smeedijzeren roosters.

Damstraat 19-21, afbeeldingen 22-30

Het gebouw is het voormalige postkantoor van Yerseke dat gereed kwam op 1 juli 1877 en in gebruik

genomen is op 1 september 1877. Het gebouw is ontworpen door architect Le Clerq te Kruiningen. Latere verbouwingen vonden plaats in 1908 en 1909.

Afbeelding 22 is een prentbriefkaart met daarop het oorspronkelijke gebouw dat nog alle versieringen en details bevatte.

Op afbeelding 23 zien we de huidige toestand van het gebouw. Daaruit blijkt dat het gebouw en de versieringen grotendeels zijn bewaard gebleven. De sierlijke dakkapellen zijn verdwenen evenals de sluitstukken bij de beëindiging van de topgevels.

De overige afbeeldingen geven de situatie weer van de huidige toestand.

We letten daarbij op het balkon met mooie balkondragers, de dakrand met fraaie gootklossen en de sierlijke muurankers die vooral in de topgevel opvallen.

Onder de ramen boven de ingang zijn versierde spijlen aangebracht die de indruk wekken dat er een balkon aanwezig is; dit is echter niet het geval, het is louter versiering van de gevel.

Boven de ramen is tussen de rollaag en de bovendorpel van de kozijnen siermetselwerk in verschillende metselverbanden aangebracht. Een bijzonder effect geven de witte sluitstenen die tussen de rollagen zijn gemetseld.

Damstraat 20, Gereformeerde Kerk, afbeeldingen 31-34

De Gereformeerde kerk aan de Damstraat is gebouwd in de jaren 1885-1886 en kwam in de plaats van de kerk die in 1885 werd afgebroken. De aannemer was Essenberg.

Het gebouw heeft geen duidelijke kenmerken van een bepaalde bouwstijl maar is een mengeling van vele stijlen.

De ingangspartij van de kerk heeft elementen die doen denken aan de Jugendstilperiode. Dit geldt dan vooral voor de voordeur en het bovenlicht waarin een glas-in-loodraam is geplaatst met geometrische figuren. Het zijn niet de originele ramen uit de bouwperiode maar ze zijn later aangebracht.

De pastorie naast de kerk is afgebroken. In de plaats daarvan is een nieuwe woning gebouwd.

Damstraat 23, afbeelding 35

De woning Damstraat 23 is geheel gerenoveerd. Veel oude details zijn verloren gegaan. Wat behouden bleef zijn de dakrandversiering in de topgevel en de luiken op de benedenverdieping.

Damstraat 43, afbeelding 36

De woning Damstraat 43 heeft een mooie voordeur met panelen en twee smeedijzeren roosters. Het is een voormalig winkelpandje.

Damstraat 58, afbeeldingen 37-39

De woning Damstraat 58 heeft nog verschillende mooie details. De bovenlichten boven de ramen zijn uitgevoerd in glas-in-lood met geometrische figuren. Verder zijn er siermuurankers aangebracht en boven op de topgevel is een nokornament geplaatst.

In de voorgevel is een gevelsteen ingemetseld met de tekst:

DE EERSTE STEEN
GELEGD DOOR
S.A.P.
18
19 – 14
5

De initialen S.A.P. op de steen staan voor S.A. Paauwe.

Damstraat 71-73, afbeeldingen 40-41

De twee woningen zijn in 1926 gebouwd. Ter gelegenheid daarvan is een fraaie geglaazuurde herinneringssteen ingemetseld met de tekst:

DE EERSTE STEEN
WERD GELEGD DOOR
DINGENIS WILLEM
BOM
3 juni 1926
J.A.L. BOM
ACHT JAAR

Damstraat 75, afbeeldingen 42-43

In het portaal van de woning is een gevelsteen ingemetseld met de tekst:

MARIA VETTE C^D
OUD 8 JAAR
GEBOREN 23-9-1917

Damstraat 102, afbeeldingen 44-48

De woning Damstraat 102 dateert uit het laatste kwart van de 19e eeuw en was één van de eerste woningen langs de Damstraat. Het is een statig herenhuis dat reeds gedurende een lange periode als dokterswoning in gebruik is. Op dit moment wordt het bewoond door dokter P. Polderman.

Het huis is goed bewaard gebleven en heeft verschillende aantrekkelijke elementen die als klein monument kunnen worden aangemerkt.

De ingangspartij is (op de later aangebrachte luifel na) nog helemaal origineel en heeft een mooie dubbele voordeur met kussenpanelen, twee gietijzeren roosters en oorspronkelijk beslag.

Op de nok is een mooi nokornament geplaatst met daarin verwerkt een kroon. Verder zijn op de tweede verdieping een aantal mooie dakkapellen geplaatst.

Damstraat 103, afbeeldingen 49-51

De woning behoort tot de beeldbepalende woningen aan de Damstraat; hij is gebouwd voor rekening van Bouke Poelman uit Bierum. Het huis heeft aan de voorgevel mooie raamluiken, beschilderd met een zandlopermotief.

Het huis heeft nog de prachtige originele voordeur met kussenpanelen en twee gietijzeren roosters. De kap van de woning was vroeger met leien bedekt en had toen vergelijkbare dakkapellen als bij de woning Damstraat 102.

Bijzonder is dat in de zijgevel, in plaats van een gevelsteen, op enkele bakstenen de datum van de bouw van de woning en de initialen van een bewoner zijn ingekrast. Op de stenen staat de volgende informatie:

30.1 of 7.83

C.J. v.d. B.

De man achter de initialen is de oesterhandelaar Jan Jacob van den Broeke. Hij was een schoonzoon van de Goese industrieel Otto Verhagen.

Damstraat 104, afbeeldingen 52-55

De woning is één van de eerste woningen die aan het onbebouwde deel tussen Yerseke en de Dam zijn gebouwd en dateert uit het laatste kwart van de 19e eeuw.

Er zijn verschillende lagen van siermetselwerk en sierlijsten aangebracht. Rond de entree is eveneens veel siermetselwerk aanwezig dat de entree een extra accent geeft; dit wordt nog versterkt doordat de middenpartij ten opzichte van de voorgevel naar voren springt. De voordeur is uitgevoerd als een dubbele deur met panelen en heeft twee smeedijzeren roosters.

De dakkapel die visueel deel uitmaakt van de entree heeft een royaal overstek dat gedragen wordt door versierde dragers en in het midden een hangende makelaar.

Aan de achterkant is voor een deel de oorspronkelijke dakrandversiering nog aanwezig maar die verkeert wel in een slechte staat van onderhoud. Wanneer daar op korte termijn niets aan gebeurt moet hij als verloren worden beschouwd.

Damstraat 111, afbeeldingen 56-57

In de zijgevel van de woning is een hardstenen gevelsteen aangebracht waarvan het tekstveld is gezandstraald.

De tekst op de steen luidt:

JAN PIETER
VETTE J^r
1 mei 1928

Damstraat 144, afbeelding 58

In de woning is een hardstenen gevelsteen ingemetseld met de tekst:

EERSTE STEEN GELEGD
DOOR
MARTEN DE BRUYN
OUD 3 JAREN
12 AUG. 1878

Grintweg

Grintweg 17, ‘Hof Zweedijk’, afbeeldingen 59-60

De boerderij is in 1996 gesloopt ten behoeve van een nieuwe woonwijk. De naam ‘Sweedijk’ komt al voor in een charter van 27 november 1321, waarin Graaf Willem III een pacht bevestigt.

Uit overlopers zijn de volgende gegevens overgenomen:

1547-1588 Cornelis? (tweede naam onleesbaar)

1588-1609 Job Foortsz.

1609-1630 Dignis Jobsz.

1630-1686 Dignus Foortsz.

1686-1729 Hendrik Zuytwecht

1729-1744 Adriaan Zuydweg

1744-1765 Dignus Dominicus erfgenamen, pachter Jacobus Vervenne

1765-1807 Nicolaas Oosthoek

1807-1852 Quirinus Dominicus; hij had veel pachters

Bij veiling op 18 februari 1852 werd F.C. Spruyt eigenaar van de boerderij.

In 1912 ging de hoeve over in handen van Izak Willemsen, één van de grootste oesterhandelaren in die tijd. Hij bleef eigenaar tot 1965. Nadien waren eigenaren Butijn en Van Oeveren

Op de afbeelding zien we twee gevelstenen boven elkaar ingemetseld. De bovenste steen werd in 1798 gelegd door Nicolaas Oosthoek die een nieuwe boerenwoning liet bouwen.

In 1928 liet eigenaar Izak Willemsen de oude woning uit 1798 afbreken. Hij bouwde op dezelfde plaats een nieuwe woning. De nieuwe woning kreeg, behalve de steen uit 1798, een nieuwe gevelsteen met de volgende tekst:

VERNIEUWD 1928
DE EERSTE STEEN
GELEGD DOOR
MEJ. SAARTJE
WILLEMSEN I^D
DEN 9^{DEN} AUG-1928

Ook deze woning is enkele jaren geleden gesloopt. Er is een nieuwe woning gebouwd waarin de stenen niet meer herplaatst zijn. De beide gevelstenen zijn meegenomen door de laatste bewoner vóór de sloop. Hij bewaart ze bij zijn bedrijf in de omgeving van Oostdijk. Vóór de nieuwe woning is het originele hek van Hof Zweedijk geplaatst. Het is een sierlijk smeedijzeren hek.

Grintweg 51, 'Hof Zoute', afbeeldingen 61-63

Het 'Hof Zoute' is een karakteristieke Zeeuwse boerderij.

In de schuur zitten nog verschillende aardige details, zoals de bovenlichten boven de staldeuren en het hang- en sluitwerk aan de deuren. Overigens is de schuur in een slechte staat van onderhoud. Als onderhoud uitblijft, komt het voortbestaan van de schuur in gevaar.

In het woonhuis is een gevelsteen ingemetseld met de tekst:

J.P.S.
1849.

Het jaartal en de initialen op de steen verwijzen naar de bouw van een nieuwe woning in 1849 en naar de eigenaresse van de boerderij, op dat moment Jacoba Petronella Sprenger.

De boerderij heeft een lange historie. Vanaf 1547 zijn de eigenaren bekend.

1547 Pieter Maertensz
1588 Jan Jacz. Huijge
1602-1616 Krijn Foortz.
1616-1644 Clais Jansens Neef
1644-1686 Foort Marinus Coole
1681-1722 Marinus Sweemer
1722-1772 Adriaan Sweemer
1772-1807 Adriaan Kole
1807-1814 Marinus Kole Az.
1814-1842 Pieter Adriaansz. Kole
1842-1850 Jacoba Petronella Sprenger.

Mevrouw J.P. Sprenger woonde te Middelburg maar is – ongehuwd - overleden te Koudekerke op 5 augustus 1850. Zij was de eigenaresse van de boerderij.

Na het overlijden van mevrouw Sprenger eindigt de opgave van eigenaren.

De heer Willem de Jonge is enige tijd pachter geweest van mevrouw J.P. Sprenger; hij was gehuwd met de weduwe van Pieter Adriaansz. Kole.

Daarna ging de boerderij over op zijn zoon E. de Jonge. Na diens overlijden werd de hofstede in vele percelen verkocht. De gebouwen werden verkocht aan de hoogste inschrijver Adriaan Mol.

Grintweg 26, afbeeldingen 64-66

De stijlvolle villa is gebouwd in 1913 als pastorie voor ds. G.H. Kersten, predikant van de Gereformeerde Gemeente te Yerseke (1912-1927). De villa is goed gerestaureerd naar de oorspronkelijke staat en verkeert in een prima staat van onderhoud.

De woning heeft enkele aardige details, waaronder een mooi balkonhek en een mooie voordeur.

Grintweg 47, 'Monniken Grootland', afbeeldingen 67-71

De hoeve heeft een lange historie en wordt al genoemd in overlopers van 1547. Hij wordt daar aangeduid als liggende in de hoek II genaamd 'Tenden de Soutenwegh'.

De naam 'Monniken Grootland' is een verwijzing naar het verblijf van monniken in de directe omgeving.

In 1876 kwam de hoeve in handen van Jan van de Velde. Sindsdien is hij in familiebezit gebleven.

De huidige woning is gebouwd in 1906; de oude schuur is enkele jaren daarvoor afgebroken om plaats te maken voor de huidige schuur.

De woning bevat een aantal mooie elementen die destijds in de woning zijn verwerkt. Aan de woning zijn de originele luiken aanwezig. De voordeur is een mooie paneeldeur met renaissance motieven. Aan de gevel zijn zes bijzonder fraaie smeedijzeren muurankers zichtbaar die de schoonheid van de gevel een extra accent geven.

In de voorgevel is een hardstenen gevelsteen ingemetseld met de volgende tekst:

De eerste steen
Is gelegd door
Cornelia Maatje
Van de Velde Jdr
26 juni 1906

Haven

Oesterputten met bedrijfsgebouwen, afbeeldingen 72-75

Aan de Haven liggen de oude oesterputten die samen met de verzameling kleine bedrijfsgebouwtjes om de oesterputten heen aan dit gebied een unieke belevingswaarde geven. Op diverse gebouwen en gebouwtjes is de naam van de oorspronkelijke eigenaar en de functie van het gebouw vermeld.

In één van de gebouwtjes is een hardstenen gevelsteen van de eigenaar ingemetseld met de tekst:

Laurus
Bom. J.z.
19-6-'31

Een aardig detail wordt gevormd doordat enkele ramen zijn uitgevoerd in uitgewassen beton, kenmerkend voor de jaren veertig en vijftig van de vorige eeuw. Later is dit type raam nooit meer toegepast.

Als dit gebied, dat een grote historische waarde heeft, voor de toekomst bewaard moet blijven, is groot onderhoud aan de gebouwen onontkoombaar. Het zou betreurenswaardig zijn als het gebied nog verder zou verpauperen en uiteindelijk zou moeten verdwijnen.

Kaaistraat

Prentbriefkaart ca. 1910, afbeelding 76

De Kaaistraat is voor een groot deel vernieuwd en vertimmerd.

Kaaistraat 10, afbeelding 77

Het woonhuis Kaaistraat 10 heeft nog wel een mooie voordeur met een smeedijzeren rooster.

Kerkplein - Lepelstraat

Lepelstraat 2, afbeeldingen 78-80

Op de hoek Kerkplein-Lepelstraat is tijdens de wederopbouw van Yerseke een boekhandel voor Van der Peyl gebouwd. Het gebouw is opgetrokken in de 'Delftse stijl'. In de gevel aan het Kerkplein zijn twee gevelstenen ingemetseld. De eerste is een steen waarop met draadijzer symbolen zijn aangegeven die kenmerkend zijn voor de boekhandel; een boek, een boekrol en een document met daarboven een uil als het symbool van de wijsheid. Aan de onderkant zien we een inktpot en een niet bekend attribuut. Aan de linkerkant boven het jaar van de bouw van de winkel 1942 en beneden de naam Van der Peyl.

Verder is in de gevel een wederopbouwsteen gemetseld voorstellende twee zeepaardjes die het wapen van de gemeente Yerseke omvatten. De tekst op de steen luidt:

Wederopbouw
1943

Vreemd genoeg zit er tussen het jaartal in de gevelsteen en de wederopbouwsteen een jaar verschil.

Kakeldans-Irenestraat

Kakeldans 16, afbeeldingen 81-82

Het pand is gebouwd in 1885 en is nu in gebruik als cafetaria. De voorgevel heeft een mooie indeling.

Als klein monument is vooral het kozijn van de begane grond van belang. De lijst boven het kozijn met de fraaie gootklossen is een mooi detail. Op de stijlen van het kozijn zijn mooie versieringen aangebracht; de overgang tussen de stijlen en de bovendorpel is opgelost met kanteelachtige klossen.

De bovenkant van de ramen is licht gebogen met in de hoeken een versiering; ook dit draagt bij aan het karakter van het gebouw.

Irenestraat, afbeeldingen 83-84

Deze straat is onderdeel geweest van het herbouwplan van Yerseke. Het zijn karakteristieke woningen.

Als klein monument is vooral het poortje in de gevelwand van belang. Boven het poortje is een zogenoemde herbouwsteen ingemetseld die herinnert aan de herbouw van de woningen.

Ten tijde van de inventarisatie ca. 1990 was de steen nog enigszins leesbaar. Er stond op de steen: 'Gebouwd in het oorlogsjaar', met in het midden een schelpvorm. Nu, medio 2005, is de steen zodanig verminkt dat de tekst niet meer leesbaar is.

Kerkplein

Kerkplein 1, afbeeldingen 85-95

Dit gebouw is in 1914 gebouwd als gemeentehuis en wordt nu gebruikt als museum en VVV- kantoor.

Het is een gebouw dat niet in een bepaalde stijl is gebouwd, maar het heeft toch veel mooie details die als klein monument kunnen worden aangeduid.

In het gebouw is een tegeltableau ingemetseld als gedenkteken voor de bouw van het gemeentehuis. Daarop is een afbeelding geschilderd van het gemeentehuis met de namen van de leden van het gemeentebestuur.

Het dak en de toren hebben een mooie dakrand met sierlijke gootklossen.

De toren heeft een windwijzer met de afbeelding van een schip en dateert van na de Tweede Wereldoorlog.

In de topgevels en onder het dak van de toren zijn natuurstenen versieringen aangebracht; dit is eveneens het geval rond de kozijnen.

In de topgevel van de toren is een steen ingemetseld met de voorstelling van een klavertje vier. Het is een motief dat op meerdere plaatsen terugkomt, onder meer in de topgevel aan de Paardenmarkt en in enkele glas-in-loodramen in het gebouw. Het is niet duidelijk of het verwijst naar een bijzondere betekenis.

In het bovenlicht boven de voordeur zijn twee glas-in-loodramen geplaatst, links een raam met het wapen van Yerseke en rechts het wapen van Zeeland.

Op de gevels zijn fraaie smeedijzeren muurankers toegepast met het motief van de Franse lelie.

In de gevel aan de Paardenmarkt is een fraai publicatiebord ingemetseld met een hardstenen omlijsting.

Kerkplein, Nederlandse Hervormde Kerk, afbeeldingen 96-104

De parochie Yerseke is rond 1200 gesticht. De oudste kerk is vermoedelijk gebouwd in het begin van de 13e eeuw en was gewijd aan de Heilige Odulphus.

Uit opgravingen die in 1948 plaatsvonden onder leiding van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, is de conclusie getrokken dat het oudste kerkje éénbeukig was met een koor dat dezelfde breedte had als het schip. De kerk was ca. 25 meter lang en ca. 10 meter breed.

Op afbeelding 103 is het koor met een gedeelte van het schip van de oude kerk weergegeven.

De nieuwe kerk is omstreeks 1450 gebouwd en had de vorm van een Latijns kruis; de totale lengte van de kerk bedroeg 57,5 meter en de breedte 19 meter.

In de 16^e eeuw zijn het schip van de kerk en een deel van de zijbeuken door brand verwoest. Het schip is nooit meer herbouwd. De toren kwam daardoor los van de kerk te staan en is in 1821 in verband met de vervallen toestand afgebroken. De juiste plaats van de toren is niet meer te bepalen omdat op die plek de woningen aan de Oude Torenstraat zijn gebouwd.

Op het dak van de kerk is toen een kleine toren gebouwd waarin de twee luidklokken uit de oude toren zijn gehangen. In 1885 werd in verband met de hoge kosten voor renovatie besloten het torentje weer af te breken. In 1887 werd een nieuwe toren tegen de westgevel van de kerk gebouwd.

De kerk is in 1940 opnieuw door brand verwoest, waarbij de toren instortte.

Boven de ingang aan Kerkplein is een mooie gevelsteen gemetseld met de tekst:

Als Quiry Vlasmā hier Gods woort leerde
Werd ick begonne doch swaerlyck volent
De kerckm^{er}, die met hem mȳne val keerde
Waere Ingel Gouput, Adolph va Oostee be kent

Boven de tekst het wapen van Yerseke en daaronder het jaartal 1603.

Ter weerszijden van de toegang is op de steunberen een leeuw geplaatst die respectievelijk het wapen van Zeeland en van Yerseke vasthouden. Deze 'leeuw-tjes' stonden tot 1887 op de hekpalen ter weerszijden van het toegangshek. Vandaar de plaatselijke uitdrukking 'hij (zij) is tussen de leeuw-tjes doorgestaan', waarmee bedoeld werd dat hij (zij) op het kerkhof bij de kerk begraven is.

Naast de huidige hoofdingang hangt sinds 1992 een mooi houten kerkbord waarin ook het wapen van Yerseke is verwerkt.

Kerkplein, Koenkelpotmonument, afbeeldingen 105-108

Op het Kerkplein is op 18 augustus 2000 een koenkelpotmonument geplaatst. Op de bovenkant zijn koenkelpotten geplaatst, uitgevoerd in roestvrij staal, de zijkanten van het monument zijn uitgevoerd in natuursteen. Aan drie zijden zijn koenkelpotversjes afgebeeld. De vierde kant legt in het kort de historie van het koenkelen uit met daar onder de naam van de ontwerper, Wim Bakker.

De koenkelpot is een Keulsepot of een blikken bus overspannen met een varkensblaas, waarin een rietje is gestoken, door het rietje te bewegen klinkt er een rommelend geluid.

Het koenkelen hoort oorspronkelijk bij het nieuwjaarszingen. De armen gingen op oudjaar met de koenkelpot langs de deuren waarbij dan versjes met nieuwjaarswensen werden gezongen. Op die manier probeerde men aan wat extra geld en eten te komen.

Dit oude gebruik is in Yerseke in het begin van de jaren negentig nieuw leven ingeblazen. Om deze traditie in ere te herstellen is in 1992 de 'Eerste Yerseksche Koencelpotfanfare' opgericht. De tekst van de versjes op het monument luidt:

Afbeelding 105

Aan de boorden van de Schelde
in een hoekje van de dijk,
daar ligt mijn oude Yerseke,
daar voel ik mij zo rijk,
een mooi en groot verleden,
een toekomst in 't verschiet,
van oesters en van mosselen,
wie kent ons Yese niet.

Daar in de pellerij,
zingen wij altijd blij,
holari o holio, mossellario.
Daar klinkt de ganse dag,
steeds weer die gulle lach,
holari o holio, mossellario

Afbeelding 106

Klein zieltje, klein zieltje
zat achter de trap.
Klein zieltje, klein zieltje
die lustte geen pap.
En als ze geen pap lust
dan eet ze maar brie,
en als ze geen brie lust,
dan eet ze maar nie.

Afbeelding 107

En ik heb zolang
met de koencelpot gelopen,
vrouwtje doe je deur eens open,
schipper trek je zeil eens op,
gooi wat in m'n koencelpot.

Alle bakkerij, alle bakkerij,
geef me een centje
dan ga ik voorbij
dubbeltje op de planke
'k zal j'r voor bedanke
pief, paf, spaar,
morgen is het nieuwe jaar
Ouwe jaar uit, nieuwe jaar in,
De bozze staat open
En steekt er wat in.

Afbeelding 108

Op deze zijde staat de historie van het koenkelen vermeld.

Koningin Julianastraat

Koningin Julianastraat 24, afbeelding 109

De historische waarde van deze woning ligt in de authentieke nokversiering van de dakkapel die nog helemaal intact is en het behouden waard.

Koningin Julianastraat 34, afbeeldingen 110-111

Een voor die tijd karakteristieke woning met een mooie voordeur met kussenpanelen. Zoals bij nummer 24 in dezelfde straat ook hier een dakkapel met een versierde daklijst.

Langeville

Prentbriefkaart Langeville, afbeelding 112

Langeville 17, afbeeldingen 113-114

Het pand, waarin nu een winkel voor damesmode is gevestigd, heeft op de verdieping mooie glas-in-lood bovenlichten, sierlijke muurankers en een mooie daklijst.

Langeville 27, afbeeldingen 115-116

In het bovenlicht van de voordeur van de woning is een glas-in-loodraam geplaatst met mooie figuren in art-nouveaustijl.

Langeville 19, afbeeldingen 117-120

Het stijlvolle pand is in 1885-1886 gebouwd als hotel 'De Schelde'. Aannemer was J.G. Essenberg. Vervolgens heeft het pand dienst gedaan als bankfiliaal van de Fa. Van Heel en Co, later was er het bejaardentehuis 'Avondrust' van de Gereformeerde Gemeente in gevestigd. Nu is het in gebruik als woonhuis.

De woning heeft een mooie dubbele voordeur met kussenpanelen, het kozijn heeft mooie details met sierlijke oplegstukken en gootklossen.

Zoals op de prentbriefkaart zichtbaar is, had het gebouw een fraai balkon dat nu is vervangen door een kleiner modern balkon.

Boven de kozijnen zijn in de rollaag sluitstenen gemetseld met de afbeelding van een vrouwenkopje. De stenen verkeren in een goede staat.

Langeville 23, afbeeldingen 121-123

De voorgevel van deze mooie woning is in een prachtige staat van onderhoud waarbij de meeste oorspronkelijke elementen en details weer goed tot hun recht komen. De uitzondering is het dubbele raam boven. Zoals aan de rollaag boven het raam te zien is, zat hier oorspronkelijk een enkel raam. De voordeur kan oorspronkelijk zijn maar heeft geen bijzondere details. Dit geldt wel voor de bovenlichten op de begane grond die goed gerestaureerd zijn.

Boven alle kozijnen zijn mooie rollagen aangebracht van verschillende kleuren steen.

Om de beëindiging van de gevel te accentueren, is aan de bovenzijde een rollaag van twee kleuren steen gemetseld. Een mooie gevellijst bekroont de voorgevel. De dakgoten aan de zijgevels zijn aan de voorgevel mooi weggewerkt door stenen klossen.

Ook bij deze woning zijn muurankers toegepast die in Yerseke zoveel voor komen.

Langeville 25, afbeeldingen 124-126

Deze stijlvolle woning is gebouwd in de periode 1885-1887 voor rekening van Pieter Sandee. Hij was timmerman-aannemer en nam op aanbestedingen veel werk aan. Toen hij dit huis bouwde, was

hij oesterkweker geworden. De woning is van het type halsgevel met verschillende mooie details. Opvallend is de mooie versiering in het metselwerk aan de bovenkant van de gevel. Onder de lijst zijn mooie gootklossen aangebracht. De voordeur is nieuw maar past volledig bij de stijl van de gevel.

Het is een goed voorbeeld hoe met de restauratie en vernieuwing van een woning op een verantwoorde manier kan worden omgegaan.

Langeville 29-31, afbeeldingen 127-132

De woning is gebouwd in 1887 als ambtswoning voor de predikant van de Nederlandse Hervormde Kerk te Yerseke. Later is aan de Langeville een nieuwe pastorie gebouwd. De oude pastorie is verkocht en in twee delen gesplitst. Het linker deel heeft een tijd lang dienst gedaan als kerkzaal voor de Gereformeerde Gemeente in Nederland, het rechter deel bleef woning. Nu is ook het linkerdeel woning geworden.

Het pand heeft fraaie topgevelversieringen met open zaagwerk en sierlijke consoles en op de nok het bouwjaar 1887.

Een ander mooi element is het balkon met sierlijke spijlen en mooi versierde balkondragers.

Het onderhoud van het sierlijke houtwerk laat te wensen over. Mocht dit niet geschieden, dan is de verdwijning van het fraaie houtwerk nabij.

Langeville 66, afbeeldingen 133-134

De woning is omstreeks 1925 gebouwd en heeft een bijzondere voordeur met twee smeedijzeren roosters en een al even bijzonder half rond glazen bovenlicht.

Langeville 37 en 39, afbeeldingen 135-140

Langeville 37 is de Rooms-Katholieke Kerk. De kerk is gebouwd in 1894, de eerste steenlegging vond plaats op 12 juni 1894 door pastoor J.B.A. Diekman. De kerk is ontworpen door architect P. van Genk en heeft elementen van verschillende bouwstijlen; zo doet de ingangspartij denken aan de Romaanse stijl. De ingangspartij heeft versieringen van natuursteen; op de deuren zijn fraaie smeedijzeren scharnieren gebruikt.

In 1921 is tijdens een hevige storm de oude spits van de kerk gewaaid. Deze is vervangen door een kleinere spits.

Ongeveer twintig pastoors hebben de kerk gediend. Inmiddels worden er geen diensten meer gehouden. Het gebouw heeft nu een zakelijke bestemming.

De voormalige pastorie op nummer 39 heeft mooi siermetselwerk; vooral de strook metselwerk in de topgevel is bijzonder. De ingangspartij heeft een mooie raamindeling en een paneeldeur uit de dertiger jaren.

Molenlaan

Oorlogsmonument afbeeldingen 141-144

Aan de Molenlaan is net buiten de begraafplaats een monument opgericht ter nagedachtenis aan alle verzetsmensen en militairen die tijdens de Tweede Wereldoorlog of tijdens de strijd in het voormalige Nederlands-Indië door oorlogshandelingen zijn omgekomen. Oorspronkelijk stond het monument in de Welleweg. Aanleiding voor de oprichting was het sneuvelen van vijf dorpsgenoten in de meidagen van 1940. Het is onthuld op 15 maart 1941 door de heer A.J. Koppe. Op het moment van de onthulling waren alleen de tekst en de namen van de gevallen in mei 1940 vermeld zoals die op afbeelding 145 zijn afgebeeld.

Voor de oprichting en de onthulling werd door de Duitse bezetting toestemming verleend op voorwaarde dat bij de onthulling het Wilhelmus noch mocht worden gespeeld noch gezongen. De tweede

voorwaarde was dat de Duitse Ortskommandant voor de onthulling werd uitgenodigd. Yerseke had geen Ortskommandant, dus werd er niemand uitgenodigd en het Wilhelmus is door de Yersekenaren uit volle borst gezongen en dat liep goed af.

De gedenkstenen op de voorzijde van het monument zijn onthuld op 4 mei 1960.

Het monument is ontworpen door Adriaan Francois Waverijn en het metselwerk is uitgevoerd door Daan van de Vrede.

Afbeelding 141

Op deze kant staat het wapen van Zeeland, daaronder een plaquette met vermelding van de oorlogsjaren 1940-1945.

Beneden een steen met de tekst:

In het verzet vielen:
Cor Hirdes Geb. 11-8-1923
Overl. in het concentratiekamp
Buchenwald 20-12-1944
Wim Gunning Geb. 12-1-1922
Overl. in het concentratiekamp
Neuengamme-Hamburg 8-3-1945

Afbeelding 142

Op deze zijde worden de burgerslachtoffers herdacht die door het oorlogsgeweld de dood vonden. Aan deze zijde het wapen van Yerseke, daar onder een steen met de tekst:

Ter gedachtenis aan
De burgerslachtoffers
Van de 2^e Wereldoorlog

Op de voet van het monument een grote steen, met de tekst:

Weggezonden en niet teruggekeerd
Hendrik Christiaanse
Overleden op 6 december 1943 te Elbing

Jan Cornelisse
Overleden op 30 april 1945 te Pallach

Arbeidsinzet Duitsland
1940-1945

Afbeelding 143

Op deze zijde van het monument worden de militairen herdacht die in Indië zijn gevallen.

We zien het Nederlandse Rijkswapen. Op de voet van het monument een steen met de volgende tekst:

1945 1962
Nederlands Indië

Bedenkt dat zij hun leven gaven
Ver van huis
Tijdens de uitvoering van hun opdracht

Voor het vaderland

Vereniging oud militairen Indiëgangsters

Afbeelding 144

Op de laatste zijde van het monument worden vijf met naam genoemde militairen herdacht, die sneuvelden in de meidagen van 1940. Op de zuil hangt een helm (model Nederlandse leger, 1940). Daaronder een steen met de tekst:

Den
Vaderlandt
Ghetrouwe

Op de voet van het monument een grote steen met de tekst:

Gesneuveld:
Matr. 1^e klasse Boone Piet
Matr. 2^e klasse Stobbelaar Frans
Marinier van Espen Kees serg.
Serg. Pieterse Wim
Sold. Daane Finus.

Toegangshek begraafplaats, afbeelding 145

De toegang tot de begraafplaats aan de Molenlaan wordt gevormd door een eenvoudig smeedijzeren hekwerk met betonnen hekpalen. Het dateert uit 1952-1953 en is gemaakt door smederij Wed. M.C. Eckhardt. De originele tekening van het hek is bewaard gebleven.

Monument mosselvisser, afbeelding 146

Aan de Ankerweg bij de Julianahaven, staat een beeld voorstellende een mosselvisser. Het is in 1981 gemaakt door Lau Boonman. De oprichting is mede mogelijk gemaakt door 'De Vissersvereniging Yerseke'. De onthulling vond plaats op 10-6-1981 door Prinses Juliana ter gelegenheid van de opening van de Koningin Julianahaven.

Gevelsteen kantoor havenmeester, afbeelding 147

Deze gedenksteen bevindt zich in de muur van het kantoor van de havenmeester op de dam tussen de Willem-Alexanderhaven en de Beatrixhaven. De gevelsteen verwijst naar de Ramp van 1 februari 1953 en naar de latere dijkversterkingen. Op de steen staat vermeld dat de hoogte van de waterstand op 1 februari 1953 N.A.P. + 4,69 bedroeg. Dat was tot de bovenzijde van de toenmalige dijken. Deze kritieke waterstand en de latere dijkversterking en -verhoging worden afgebeeld, met als onderschrift 'Dijkversterking '75-'80'. In het geval van Yerseke is de dijkversterking gecombineerd met de aanleg van de nieuwe Koningin Julianahaven.

Nieuwe Kerkstraat-Sandestraat

Nieuwe Kerkstraat, prentbriefkaart ca. 1910, afbeelding 148

Nieuwe Kerkstraat 32, afbeelding 149

De woningen aan de Nieuwe Kerkstraat zijn voor het grootste deel van het type arbeiderswoningen. Door de jaren is er nogal wat vertimmerd.

De woning op nummer 32 heeft een mooie voordeur met twee smeedijzeren roosters. In het bovenlicht is een glas-in-loodraam geplaatst.

Sandestraat

Sandestraat 6-8, afbeeldingen 150-151

Ook het karakter van de Sandestraat wordt bepaald door arbeiderswoningen. Op nummer 6-8 zijn gootklossen toegepast met een aparte vorm. Overigens zijn er geen andere karakteristieke elementen aanwezig.

Paardenmarkt

Paardenmarkt 12, afbeeldingen 152-154

Het pand dateert uit het derde kwart van de 19^e eeuw. Het is van het type halsgevel met een mooie daklijst met daar onder siermetselwerk. Oorspronkelijk is het als winkel gebouwd; nu is het een lunchroom.

Vooraf de indeling van het kozijn, de versiering van de bovendorpel en de ondersteuningsklossen zijn belangrijk. Op afbeelding 153 is de oude kerktoeren uit 1887 te zien.

Steeweg

Steeweg 44, afbeeldingen 155-156

De mooie Zeeuwse boerderij is helaas in 1999 gesloopt in verband met de realisering van een bestemmingsplan.

Daarmee is weer een stukje waardevolle Zeeuwse authentieke historie verloren gegaan. De gevelsteen is in familiebezit. Op de steen staat de volgende tekst:

1853 M.D.K
oud 4 Jr

De eerste steen is gelegd door de oudste zoon van Jozias de Koeijer, die Meeuwis heette. Deze Meeuwis de Koeijer is geboren te Yerseke in 1849 en was dus in 1853 vier jaar oud.

De steen is in de gevel van de nieuwe woning geplaatst.

De historie van de plek waar de hoeve op staat gaat terug tot 1409 als Jan Kerstoffels van Oostee, baljuw van Yerseke zijn ambacht in de parochie Yerseke, groot 942 gemet, verkoopt aan Claes Kerwinck van Reimerswaal.

In 1547 wordt het vermeld als ‘perceel daer ‘t steenen huys op staet’, groot 150 roeden.

Van 1588-1602 is het eigendom van Jan Oolaerts. Daarna wordt het in tweeën gesplitst. In 1609 komen we de naam tegen van Jacob Clerc en in 1616 die van Bartel Willems.

In de periode 1623-1644 is Lauwerens Pieterse Vogelaer de nieuwe eigenaar. Als volgende eigenaar wordt Crijn Hyndrixs genoemd voor de periode 1651-1658.

In 1686 Adriaen Leijnsen, na 1701 M. Oostdijk.

Daarna in 1729 staat het op naam van wed. Marynis Oostdijk.

In 1744 wordt Jan de Box als eigenaar genoemd en als pachter M. Anth. Duijn met als opvolger Frans Stevens.

Vervolgens wordt in 1758 genoemd als eigenaar Joh. Nederveen, gehuwd met een dochter van Jan de Box.

Bij zijn overlijden in 1783 was pachter Jacob Pieterse Glerum, die later eigenaar werd tot zijn dood in 1820.

Op 30 juni 1824 werd eigenaar Francois Jacobse, daarna Joh. Paulus in Den Haag. In 1856 wordt zijn dochter Maria Paulus eigenaresse van de boerderij tot ca. 1882. De boerderij werd op 22 maart 1845 verpacht aan Jozias de Koeyer, geboren in 1818 te Axel.

In 1883 veranderde de hoeve weer van eigenaar; hij komt in handen van Geerard Schipper en later is zijn zoon Jan eigenaar.

De boerderij wordt daarna eigendom van Jannetje Schipper, echtgenote van David Spruit, vervolgens van Jan Gerard Christiaan Spruit, gemeentesecretaris, die achtereenvolgens woonde in Brummen, Zutphen en Uithoorn.

Op 6 augustus 1908 wordt Willem Bakker pachter en in 1949 werd diens zoon Adriaan Bakker eigenaar.

Tenslotte is hij opgevolgd door zijn zoon Willem Bakker.

Vierstraat

Vierstraat 7, afbeeldingen 157-160

De woning heeft een aantal belangwekkende details.

Op de gevel zijn een groot aantal siermuurankers toegepast van het type dat je overal in Yerseke tegenkomt.

De bovenlichten hebben glas-in-loodramen met figuraties uit de art-décoperiode.

Het bijzondere zit in het portiek. Daar is aan iedere zijde een fraaie muurschildering met de voorstelling van een landschapje met een molen aangebracht, een zomer- en een wintergezicht, een element dat je doorgaans niet in Zeeland tegenkomt.

Wie de muurschilderingen heeft gemaakt, is helaas ook bij de eigenaar niet bekend.

Bijzonder is het wel.

Prentbriefkaart Vierstraat ca. 1920, afbeelding 161

Vierstraat 26, afbeelding 162

In de woning is een hardstenen gevelsteen gemetseld met de tekst:

Eerste steen gelegd
door
Nilijs Meijer
18 juni 1931

Nilijs Meijer was een dochter van de Gereformeerde predikant ds. Meijer.

Vierstraat 28, afbeeldingen 163-170

De villa is, zoals uit de eerste steen blijkt, in 1913 gebouwd in opdracht van Iz. Willemsen, oesterhandelaar. Hij is ontworpen door architect F. Rothuizen uit Goes en gebouwd door aannemer C.M. Laban. Vervolgens is het pand een groot aantal jaren gebruikt door het Delta Instituut.

Nu (2005) zijn er het Assurantiekantoor Padmos (eigenaar) en Dieleman & Partners, accountants en belastingadviseurs gevestigd.

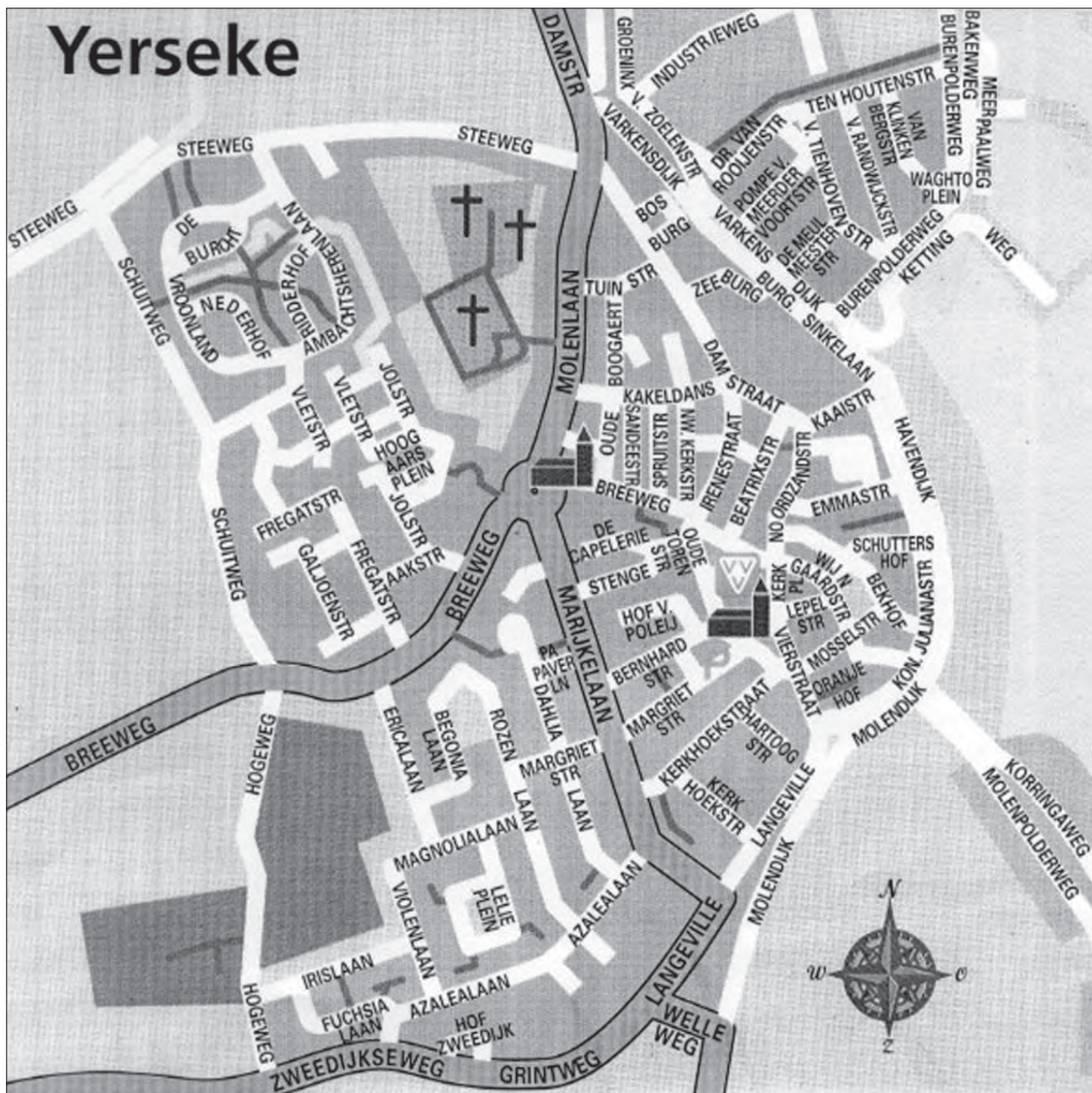
Het pand is helemaal gerestaureerd en ziet er goed uit.

Het balkon met de balkondeuren boven de voordeur is indertijd vervangen door een raam.

De kozijnen en de voordeur zijn bij de laatste restauratie vervangen door kunststof .
Verschillende onderdelen zijn van belang als klein monument.
Op het dak zijn een aantal sierlijke dakkapellen. Onder de dakgoot zijn sierlijke gootklossen toegepast en onder de goot rondom het gebouw is er een strook siermetselwerk aangebracht.
Op een aantal plekken in het gebouw zijn glas-in-loodramen geplaatst met art-décomotieven.
In de gevel is een hardstenen gevelsteen gemetseld met de tekst:

De eerste steen
gelegd door
Mej. Saartje Willemsen Id
Den 13^{den} Aug^s 1913

Bijzonder is dat de vier schoorstenen die de nok markeren nog aanwezig zijn.
De villa heeft door zijn voorname verschijningsvorm en de prachtige bomen eromheen een bijzondere uitstraling die nog versterkt wordt door de ligging bij de entree van het dorp.

Straatnamenkaart Yerseke

1

2

Burgemeester Sinkelaan 5

1. Prentbriefkaart oude situatie, voorgevel met sierlijke dakrand
2. Gevelsteen met de datum van het bouwjaar maart 1894
3. Voorgevel van de woning na de ingrijpende verbouwing

3

Burgemeester Sinkelaan 14

- 4. Gevelaanzicht bestaande toestand
- 5. Originele voordeur met smeedijzeren roosters

- 6. Topgevelornament
- 7. Sierlijke muurankers

Dam 6

- 8. Oude situatie met de oorspronkelijke bebouwing
- 9. Situatie 2005. De woning rechts is afgebroken
- 10. Smeedijzeren balkonhek
- 11. Zijkant balkonhek met sierlijk smeedijzeren hek en gietijzeren hekpaal

12

13

14

15

Dam 6

- 12. Versierde smeedijzeren balkondrager
- 13. Gevelsteen, voorstellende een leeuwenkop
- 14. Koetshuis met versieringen in verband met de oesterteelt
- 15. Detail, nis met oesterton met daarboven een oester

Dam 6

- 16. Ingangspartij met 19^e eeuwse voordeur en twee ijzeren roosters
- 17. Bronzen handje als deurklopper

Damstraat 3

- 18. Voorgevel met art-nouveau-kenmerken
- 19. Voordeur met twee smeedijzeren roosters
- 20. Topgevelornament
- 21. Sluitsteen van cement, gietijzeren muurankers

Damstraat 19-21

- 22. Oude prentbriefkaart van het postkantoor ca. 1910
- 23. Situatie 2005
- 24. Verdieping met houten balkon en gevelversiering boven de ramen
- 25. Zij aanzicht met versierde balkondrager
- 26. Aan de gevel fraaie smeedijzeren muurankers

- 27. Goot met fraaie gootklossen

Damstraat 19-21

- 28. Zijgevel met een mooie dakrand, gelijk als bij de voorgevel
- 29. Voorgevel met ingangspartij, daarboven sierlijke spijlen die een balkon suggereren
- 30. Topgevel, met boven de ramen siermetselwerk en een rollaag met sluitstenen

Damstraat 20 Gereformeerde Kerk

- 31. Oude prentbriefkaart van de Gereformeerde Kerk, situatie ca. 1920
- 32. Situatie 2005, de oude pastorie is vervangen door nieuwbouw
- 33. Hoofdingang met art-nouveau-accnten
- 34. Bovenlicht, glas-in-loodraam met art-déco-motieven, boven het raam een rollaag met sluitsteen

Damstraat 23

35. Topgevelversiering met gestileerde makelaar

Damstraat 43

36. Voordeur, paneeldeur met twee smeedijzeren roosters

Damstraat 58

37. Bovenlichten, glas-in-loodramen met art-nouveau-motieven
38. Gevelsteen
39. Mooi muuranker

Damstraat 71-73

- 40. Gevelaanzicht
- 41. In het midden van de twee woningen is een fraaie gevelsteen ingemetseld

Damstraat 75

- 42. Ingangsportaal
- 43. Gevelsteen ingemetseld in het portaal

44

45

46

47

48

Damstraat 102

- 44. Prentbriefkaart van de woning ca. 1900
- 45. Situatie 2005
- 46. Dubbele voordeur met kussenpanelen, twee gietijzeren roosters en origineel beslag
- 47. Fraai nokornament met een kroon
- 48. Grote dakkapel met dubbele ramen en bovenlicht in barokstijl

Damstraat 103

- 49. Beeldbepalende woning, voorgevel met mooie luiken
- 50. Fraaie voordeur met kussenpanelen en twee mooie gietijzeren roosters en origineel beslag
- 51. In de zijgevel een inscriptie met het bouwjaar en de initialen J. v.d. B.

Damstraat 104

- 52. Voor- en zijgevelaanzicht met baksteenversieringen in de gevel en boven ramen en deuren
- 53. Detail roosterwerk in de deur
- 54. Ingangspartij met een mooie dubbele paneeldeur en twee smeedijzeren roosters
- 55. Middendeel van de woning met hangende makelaar en mooie dakdragers

Damstraat 111

- 56. Voor- en zijgevelaanzicht
- 57. Gevelsteen in de zijgevel van de woning

Damstraat 144

- 58. Gevelsteen

Grintweg 17

- 59. Hof Zweedijk. Sierlijk smeedijzeren hek
- 60. Twee gevelstenen boven elkaar gemetseld, boven 1798 en onder 1928

Grintweg 51

- 61. Hof Zoute. Gevelaanzicht schuur
- 62. Staldeur met bijzonder bovenlicht
- 63. Gevelsteen in de woning

64

Grintweg 26

- 64. Beeldbepalende villa, voorgevelaanzicht vanaf de straat
- 65. Balkon met klossen als balkondragers
- 66. Voordeur met mooie indeling van panelen en glas

65

66

Grintweg 47

- 67. Oude foto
- 68. Situatie 2005, oorspronkelijke toestand nog steeds gehandhaafd
- 69. Gevelsteen
- 70. Bijzonder fraai muuranker
- 71. Originele voordeur met kussenpanelen

72

73

74

75

Haven

- 72. Overzichtfoto oesterputten
- 73. 't Kaaitje
- 74. Gevelsteen in een bedrijfsgebouwtje
- 75. Ramen van sierbeton, veel toegepast in de jaren 1940-1950

Kaaistraat 10

- 76. Overzichtsfoto Kaaistraat, rechts de kerk van de Vrije Evangelische Gemeente
- 77. Roosterwerk in voordeur

Kerkplein-Lepelstraat

- 78. Overzicht gevelwand Kerkplein-Lepelstraat
- 79. Gevelsteen boekhandel, vorm gegeven met staalraad
- 80. Wederopbouwsteen 1943

Kakeldans 16

- 81. Gevel met mooi kozijn
- 82. Lijstafwerking boven kozijn

Irenestraat

- 83. Poortje met wederopbouwsteen
- 84. Overzichtfoto gevelwand

85

86

87

Kerkplein 1

- 85. Prentbriefkaart gemeentehuis vóór 1940, op de achtergrond de toren van de Nederlandse Hervormde Kerk
- 86. Tegeltabelau ter herinnering aan de bouw in 1914
- 87. Voorgevel van het gebouw aan het Kerkplein
- 88. Windwijzer, voorstellende een schip, op de toren.
- 89. Gevelsteen, voorstellende een klavertje vier, daarboven een dakrandversiering van natuursteen

88

89

90

91

90. Glas-in-loodraam met links het wapen van Yerseke en rechts het wapen van de provincie Zeeland

91. Glas-in-loodraam met figuur van een klavertje vier

Kerkplein 1

- 92. Topgevel en dakrandversieringen met natuursteen
- 93. Muuranker met de voorstelling van een franse lelie
- 94. Topgevelversiering met de voorstelling van een klavertje vier
- 95. Publikatiebord omlijst door natuursteen

Nederlandse Hervormde Kerk

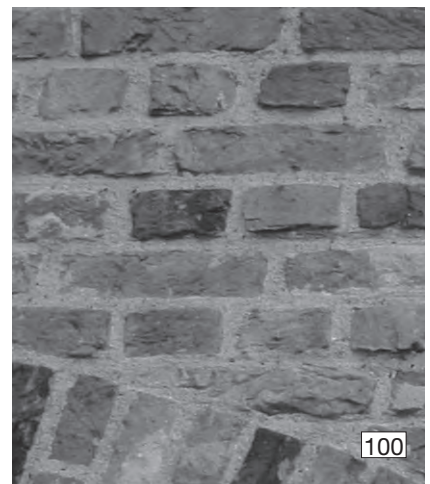
96. Fraaie gevelsteen met daarboven het wapen van Yerseke en onder het jaartal 1603

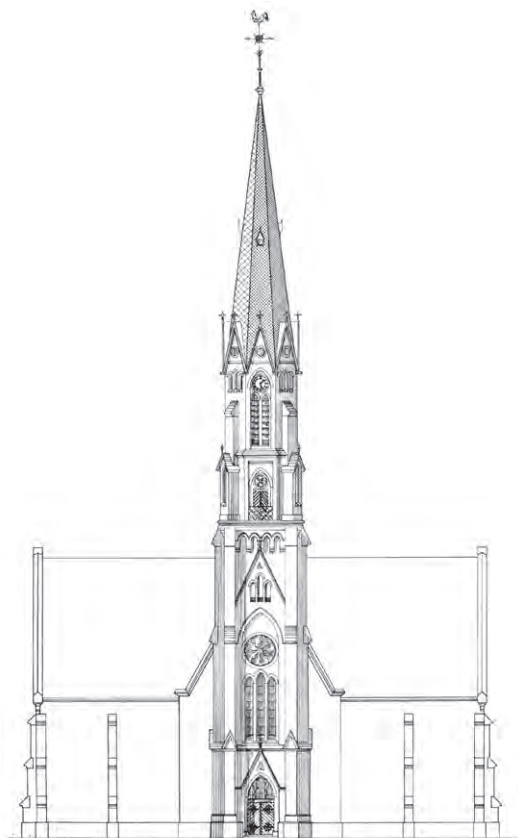
97. De gevelsteen in detail

98. Leeuw met het wapen van Zeeland

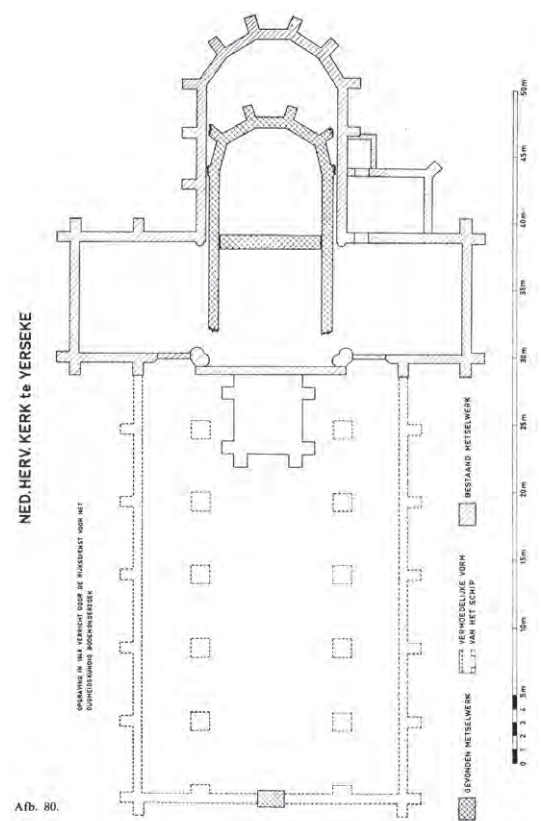
99. Leeuw met het wapen van Yerseke

100. Kerkbord bij de ingang van de kerk

101

275

102

Nederlandse Hervormde Kerk

- 101. Tekening van de toren die in de Tweede Wereldoorlog is verwoest
- 102. Plattegrond van het oudste koor van de kerk, de plattegrond vóór de afbraak van het schip en tenslotte de huidige situatie
- 103. Foto van de huidige kerk met het koor
- 104. Het torentje op de viering van de kerk met klokkenstoel, wijzerplaat en windwijzer

103

104

105-108. Koenkelpotmonument met aan drie kanten een koenkelpot versje

109

110

Koningin Julianastraat 34

109. Mooie topgevelversiering

34

111

Koningin Julianastraat 34

110. Voorgevelaanzicht
111. Mooie voordeur met kussenpanelen, boven het bovenlicht een versiering met tegeltjes

Langeville 17

- 112. Oude prentbriefkaart van de Langeville
- 113. Topgevel met bovenlichten uitgevoerd als glas-in-lood ramen. Op de gevel siermuurankers
- 114. Detail glas-in-loodramen met art-déco-motieven

Langeville 27

- 115. Gevelaanzicht
- 116. Gebrandschilderd bovenlicht met art-nouveau motieven

Langeville 19

117. Prentbriefkaart ca. 1900

118. Gevelaanzicht ca. 2000

119. Fraai bovenlicht met bovenlijst en consoles

120. Gevelsteen in de rollaag boven de raamkozijnen

Langeville 23

- 121. Mooi gerestaureerde voorgevel
- 122. Sierlijk muuranker
- 123. Gerestaureerd glas-in-lood-bovenlicht

Langeville 25

- 124. Mooie klokgevel waarin veel van de oorspronkelijke elementen van de bouwstijl behouden zijn
- 125. Betrekkelijk nieuwe voordeur, met twee ijzeren roosters, die helemaal past in het beeld van de woning
- 126. Verdieping van de woning. Daklijst met mooie gootklossen, siermetselwerk langs de dakranden en onder de ramen

Langeville 29-31

127. Voorgevels van beide woningen, 19^e eeuw
 128. Rijk versierde houten dakranden

129. Detail inlegwerk
 130. Houten dakdragers

Langeville 29-31

131. Detail balkon met balkondragers
132. Topgevel met het jaartal 1887

Langeville 66

133. Mooie voordeur met kussenpanelen en twee smeedijzeren roosters en een bijzondere vorm van het bovenlicht
134. Gevelaanzicht

Langeville 37-39

- 135. Prentbriefkaart R.K. kerk in neo-romaanse stijl en daarnaast de pastorie beide in de oude situatie
- 136. R.K. kerk en pastorie na de verbouwing
- 137. Portaal en hoofdingang van de kerk
- 138. Mooi smeedijzeren hang- en sluitwerk
- 139. Bijzondere ingangspartij pastorie
- 140. Gevelaanzicht met siermetselwerk

Molenlaan

141 - 144. Foto's oorlogsmonument

145

146

147

Molenlaan

145. Hek van de begraafplaats

Monument mosselvisser

146. Monument van een mosselvisser

Gevelsteen kantoor havenmeester

147. Gedenksteen in de gevel van het kantoor van de havenmeester

Nieuwe Kerkstraat

148. Prentbriefkaart Nieuwe Kerkstraat ca. 1910

Nieuwe Kerkstraat 32

149. Voordeur met onderpaneel en twee smeedijzeren roosters

Sandeestraat 6-8

150. Gootklossen
151. Gevelaanzicht van de straatwand

Paardenmarkt 12

152. Prentbriefkaart, gevelaanzicht.

Op de achtergrond de kerktoeren uit 1887 van de Nederlandse Hervormde Kerk

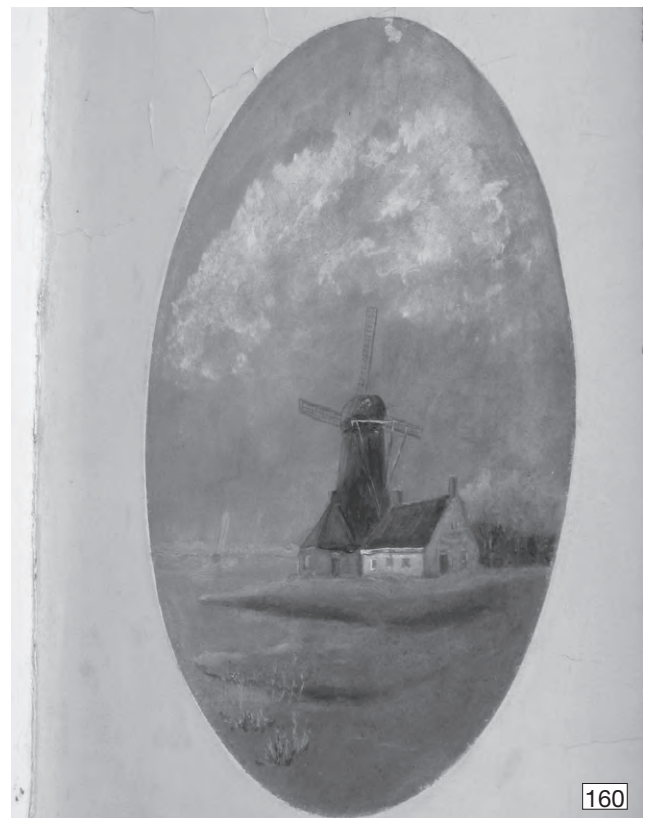
153. Gevelaanzicht 2005, de gevel is vrijwel ongewijzigd gebleven

154. Detail gevelpui met bovenlijst en versierde klossen

Steeweg 44 (gesloopt)

155. Mooi boerenhuis met Zeeuwse houten schuur, beide in 1999 gesloopt in verband met een nieuw bestemmingsplan
156. Gevelsteen met de tekst 1853 M D.K oud 4 jaar

Vierstraat 7

157. Gevelaanzicht met bovenlichten met gekleurde glas-in-loodramen

158. Siermuurankers

159-160. Muurschilderingen aan weerszijden in het portiek

Vierstraat

161. Prentbriefkaart Vierstraat ca. 1920

Vierstraat 26

162. Gevelsteen woonhuis

Vierstraat 28

- 163. De villa op een prentbriefkaart ca. 1910
- 164. Ingangspartij met mooie voordeur en luifel
- 165. De villa in 2005 in gerestaureerde toestand

166-167. Gekleurde glas-in-loodramen

168. Gevelsteen

169. Detail dakrand met siermetselwerk en gootklossen

170. Mooie dakkapel 19^e eeuw

Literatuur

- Aalbregtse, M.A.** Merkwaardige grenspalen en grensstenen, Zeelandreeks 4. Middelburg 1976
- Beekman, F.** Stoeppalen uit de 17^e eeuw op Zuid-Beveland. Historisch Jaarboek Heemkundige Kring 'De Bevelanden' 1980
- Broecke, J.P. van den** Middeleeuwse kastelen van Zeeland. Delft 1978
- Brouwer, T.** Stoeppen, stoeppalen, Stoepehekken. Zutphen 1985
- Dekker, C.** Zuid-Beveland. Assen 1971
- Jans, Jan en Everhard** Gevel- en stiepeltekens in Oost-Nederland. Enschede, 1977
- Kuipers, J. e.a.** Van schandsteen tot straatkapel. Middelburg 2001, blz. 33-36
- Nationaal Comité
4 en 5 mei** Oorlogsmonumenten & Herdenkingen
- Pols, C.P.** Yerseke in oude ansichten. Zaltbommel 1975
- Vrede, R. van de
en A. Goeman** Yerseke in vroeger tijden. Oostvoorne / Zierikzee 2002
- Vrede, R. van de
en A. Goeman** Ons dorp Yerseke. Klaaswaal / Zierikzee z.j.
- Waverijn, H. en
M.Moerland** Yerseke toen en nu. Hulst 1993
- Wilderom, M.H.** Tussen Afsluitdammen en Deltadijken. Deel 3 Midden- Zeeland. Vlissingen 1968
- Winkelen, C. van** Yerseke in oude ansichten deel 2, Zaltbommel 1976
- Winkelen, C. van** Yerseke in oude ansichten deel 3, Zaltbommel 1981
- IJsseldijk, W.E.P. van** 1000 Jaar Yerseke, Kruiningen 1973